

Agata Czerwińska*

Procedura zatrzymania sprawcy jako element wykonywania zadań publicznych z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej

The procedure for detaining the perpetrator of domestic violence as an element of the system of counteracting domestic violence

Abstract. Detaining a perpetrator of domestic violence is an element of the domestic violence prevention system, which can realistically guarantee the safety of a person affected by domestic violence. Domestic violence is a phenomenon that threatens the health and safety of the victim of domestic violence and violates their sovereignty. The unbroken cycle of violence may be associated with the escalation of the phenomenon, which involves a threat to the life of the victim of such violence. For this reason, the legislator has defined the duties of police officers with regard to counteracting domestic violence and isolating the perpetrator from the victim. The implementation of legal obligations in this area is associated with the appropriate conduct from police officers. This should be preceded by an appropriately conducted assessment of the factual situation, which is a necessary condition for effective combating of the phenomenon of domestic violence. Procedural or preventive detention by police officers can effectively guarantee the safety of the injured person, but it is also associated with consequences for the perpetrator of domestic violence. The article therefore presents the praxeological aspects of detaining the perpetrator and the conditions for applying emergency isolation measures, such as a restraining order imposed on the perpetrator restricting them from approaching the dwelling occupied together with the victim and their immediate surroundings, an order to immediately leave this shared home, and a ban on contact or a ban on approaching or a ban on entering the refuge facility. These are legal measures available to police officers, which can effectively break the cycle of violence and constitute the first step towards ensuring the victim's safety and providing them with support within the framework of crisis intervention.

Keywords: domestic violence – police – isolation of the perpetrator – detention

* University of Wrocław, Poland | Uniwersytet Wrocławski, Polska, <https://orcid.org/0009-0003-4851-3745>, e-mail: 323050@uwr.edu.pl.

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł jest próbą odpowiedzi na pytania: (1) Czy obecny stan regulacji prawnych w przedmiocie przeciwdziałania przemocy domowej, a w szczególności procedura zatrzymania sprawcy, odpowiada rzeczywistym potrzebom społecznym realizacji kompetencji przez właściwe organy w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej oraz (2) Czy obecny stan regulacji prawnych i praktyki jest optymalny z uwagi na prakseologiczne aspekty wykonywania kompetencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w środowisku rodzinnym? Analiza stanu regulacji prawnej nie może być prowadzona bez odniesienia się do praktyki wykonywania prawa i wskazania warunków stosowania tego prawa. Dlatego też w artykule ukazano społeczne tło realizacji kompetencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej. Organy administracji publicznej, a także organy aparatu ścigania w zakresie interwencji kryzysowej w rodzinach dotkniętych epizodami przemocy powinny stosować holistyczne podejście zarówno w doborze, jak i w sposobie realizacji przyznanych im kompetencji. Naukowa analiza tej problematyki powinna więc być prowadzona w ujęciu interdyscyplinarnym obejmującym dorobek nauk prawnych, w tym nauk administracyjnych, a także innych nauk społecznych. Procedura zatrzymania przeprowadzana jest przez funkcjonariuszy Policji, którzy jednak nie działają w próżni – realizują przyznane im kompetencje, współpracując z organami administracji publicznej, z instytucjami pomocy społecznej oraz z organizacjami pozarządowymi. Dla ustalenia efektywności procedur zatrzymania sprawcy przemocy domowej potrzebna jest zatem całościowa analiza działania organów i instytucji publicznych, która pozwoli określić prakseologiczne aspekty wykonywania prawa w tym zakresie. Izolacja sprawcy przemocy domowej od jego ofiar mieści się w zakresie kompetencji wykonawczych państwa i jako taką należy ją traktować. Jest to zgodne z poglądem wyrażonym przez A. Błaś, piszącego o funkcji wykonawczej organów egzekutywy jako konkretyzacji prawa powszechnie obowiązującego do wykonywania tego prawa¹.

¹ A. Błaś, *Administracja publiczna w państwie prawa*, w: *Administracja publiczna*, pod red. J. Bocia, Wrocław 2003, s. 36.

1. Zakres regulacji prawnej dotyczącej przeciwdziałania przemocy domowej na tle istoty zjawiska przemocy w rodzinie

Problem przemocy domowej jest przedmiotem regulacji licznych przepisów prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego, które definiują to zjawisko oraz projektują zakres działania państwa i jego organów w przypadkach przemocy domowej. Określają także typy czynów karalnych, których popełnienie może być kwalifikowane jako przemoc domowa, w związku z tym należy zwrócić uwagę na szeroki zakres przepisów mających zastosowanie w formalnych postępowaniach dotyczących przemocy domowej.

Z punktu widzenia wykonywania przepisów w określonym porządku prawnym istotne jest, by konglomerat regulacji mających zastosowanie w przypadkach przemocy domowej pozwalał na podjęcie efektywnych działań w celu ochrony ofiary takiej przemocy. Ponadto powinien szeroko oddziaływać na społeczeństwo i opinię publiczną: kształtować postawy w ramach tzw. prewencji ogólnej, piętnujące zjawisko przemocy domowej. Dlatego też warto poddać analizie przepisy prawa w zakresie ich aksjologicznego i prakseologicznego wymiaru.

Na płaszczyźnie międzynarodowej definicja legalna przemocy domowej została przedstawiona w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule 11 maja 2011 r.² Konwencja antyprzemocowa to akt ujmujący kompleksowo kwestie reakcji państwa na zjawisko przemocy domowej; reguluje zapobieganie przemocy domowej i przemocy wobec kobiet oraz zwalczanie tych zjawisk. Zgodnie z art. 3 Konwencji przemoc domowa jest rozumiana jako wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub w gospodarstwie domowym, lub między byłymi lub obecnymi małżonkami albo partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy nie. Jak podsumowuje tę definicję S. Spurek, przemoc domowa obejmuje tutaj zasadniczo dwa rodzaje przemocy: przemoc w związku intymnym, czyli przemoc między obecnymi lub byłymi partnerami lub małżonkami oraz przemoc międzypokoleniową, która występuje co do zasady pomiędzy rodzicami a dziećmi³.

² Dz.U. 2015, poz. 961 ze zm., dalej „Konwencja antyprzemocowa” lub „Konwencja”.

³ S. Spurek, Art. 3, w: *Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Komentarz*, pod red. red. E. Bieńkowskiej, L. Mazowieckiej, wyd. 2, Warszawa 2024, s. 56–57.

Przywołana definicja jest bardzo szeroka, zarówno jeśli chodzi o spektrum czynów stanowiących przejaw przemocy domowej, jak i zakres podmiotowy (osoby objęte ochroną przepisami Konwencji). Regulacje wskazują sprawców i ofiary oraz sankcjonują, że w obu tych przypadkach mogą to być osoby obydwu płci. Ponadto, przepisy Konwencji znajdują zastosowanie także w razie przemocy między byłymi partnerami lub małżonkami, niezależnie od tego, czy mieszkają oni wspólnie i czy pozostają w bliskim faktycznym pożyciu.

Jest jak najbardziej uzasadnione z punktu widzenia racji społecznej, aby przepisy regulujące działania wobec przemocy domowej czy też przemocy w rodzinie uwzględniały akty przemocy między byłymi partnerami.

Przepisy Konwencji znajdują zastosowanie w zakresie czynów skutkujących cierpieniem fizycznym i psychicznym, mogących być skutkiem działań podejmowanych w sferze fizycznej (bicie, maltretowanie fizyczne), psychicznej (maltretowanie psychiczne) i relacyjnej (izolacja, zniesławienie, pomawianie), w kontakcie bezpośrednim i za pomocą środków komunikacji elektronicznej. Określone czyny, które zgodnie z duchem Konwencji penalizowane są w Polsce przepisami prawa karnego, mogą się ujawnić w dobie nowoczesnych form komunikacji oraz Internetu m.in. jako cyberprzemoc⁴ i stalking⁵. Organy realizujące kompetencje z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej powinny być świadome mechanizmów psychologicznych warunkujących zachowanie sprawcy, co ma szczególne znaczenie w przypadku tzw. sprawców

⁴ Cyberprzemoc (ang. *cyberbullying*) to zjawisko przemocy, w której sprawca wykorzystuje komunikację cyfrową, media społecznościowe, e-maile, SMS-y do poniżania, zastraszania i nękania drugiej osoby. Może przybierać również postać rozsyłania i publikowania kompromitujących zdjęć, dodawania obraźliwych komentarzy lub podszywania się pod drugą osobę. W polskim porządku prawnym nie ma definicji legalnej cyberprzemocy, jednak może ona również stanowić podstawę do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”. Zob. J. Antolak-Szymańska, *Niebieska Linia*, b.d., *Zabezpieczenie przed przemocą wspieraną technologiami*, www.niebieskalinia.info/baza-wiedzy/jak-sobie-pomoc/zabezpieczenie-przed-przemoca-wspierana-technologiami/ (dostęp: 2 V 2025).

⁵ Stalking jest definiowany przez D. Woźniakowską-Fajst jako uporczywe oraz powtarzalne zachowanie skierowane przeciwko konkretnej jednostce, które w sposób nieuzasadniony rażąco narusza granice prywatności tej osoby lub zagraża jej dobrom osobistym, co ma skutkować wywołaniem przez prześladowcę u nękanego osoby lęku oraz niepokoju. D. Woźniakowska-Fajst, *Stalking i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2019, s. 39–40; eadem, *Stalking jako forma przemocy w bliskich związkach*, *Niebieska Linia*, 21 IX 2021, www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/stalking-jako-forma-przemocy-w-bliskich-zwiazkach (dostęp: 13 II 2025).

odrzuconych. Sprawca stalkingu, w którym ofiarą jest była partnerka lub były partner, jest kwalifikowany, zgodnie z typologią sprawców uporczywego nękania, jako stalker odrzucony. Prześladowca nie może się pogodzić z zakończeniem relacji wiążącej go w przeszłości z ofiarą. Stalkera odrzuconego oraz jego ofiarę łączyła bardzo silna więź, a jej zakończenie wywołuje bardzo głębokie poczucie niesprawiedliwości oraz poniżenia. Stalking i nękanie są formą zastąpienia utraconej relacji, substytutem związku oraz pozorem bliskości, której deficyt odczuwa sprawca dopuszczający się nękania. Według badań australijskich psychiatrów P.E. Mullen, M. Pathé i R. Purcell w 90% przypadków rolę stalkera odrzuconego odgrywają mężczyźni, a ich ofiarami są kobiety. Inną pobudką stalkingu, która przypuszczalnie napędza prześladowcę typu odrzuconego, może być zemsta oraz chęć odwetu na byłym partnerze lub partnerce za porzucenie i kontynuowanie swojego życia bez umożliwienia sprawcy partycypacji w nim⁶. Jak można zauważyć, zjawisko stalkingu wpisuje się w definicję przemocy domowej przedstawionej w Konwencji antyprzemocowej, ponadto ze względu na skalę tego zjawiska można określić jego charakter jako powszechnie występujący w relacjach pomiędzy byłymi partnerami.

Oczywiście wskazane powyżej typy sprawców przemocy domowej to jedynie przykłady. Jak zauważa D. Dyjakon, grupa sprawców przemocy domowej jest zróżnicowana pod względem osobowościowym, doświadczanych trudności związanych z kondycją psychofizyczną, rozwoju emocjonalnego i poznawczego (związanych z historią życia), strategii stosowania przemocy⁷. Różnorodność motywacji sprawcy i jego uwarunkowań psychicznych powinny być brane pod uwagę przez funkcjonariuszy Policji w trakcie dokonywania procedury zatrzymania, gdyż mogą one wpływać na zachowanie sprawcy w momencie wykonywania czynności przez Policję. Ponieważ funkcjonariusze w momencie

⁶ P.E. Mullen, M. Pathé, R. Purcell, *Stalkers and Their Victims*, Cambridge 2009, cyt. za: D. Woźniakowska-Fajst, *Stalking i inne formy...*, s. 154–160.

⁷ D. Dyjakon, *Diagnoza i psychoterapia sprawców przemocy domowej. Bezpieczeństwo i zmiana*, Warszawa 2014, s. 22. Autorka wskazuje na takie uwarunkowania społeczno-psychologiczne determinujące zachowania przemocowe sprawcy jak: zaburzenia typu borderline, doświadczenia traumatyczne w przeszłości i syndrom PTSD, dokonywanie projekcji na ofiarę, co warunkuje agresję sprawcy, alkoholizm. Podsumowując: Autorka wskazuje na cztery typowe modele sprawców: sprawców reaktywnie agresywnych, sprawców o niskich kompetencjach zaradczych, sprawców psychopatyczno-odwetowych i sprawców o dużym potencjale przystosowawczym – przy czym ta ostatnia grupa stosuje z reguły przemoc pośrednią. Ibidem, s. 22–31.

zatrzymania z reguły nie dysponują wiedzą co do historii życia sprawcy, regułą powinno być zachowanie rezerwy odnośnie do deklaracji sprawcy i np. prób przerzucenia „winy” na ofiarę.

Na gruncie polskiego porządku prawnego zjawisko przemocy domowej zostało zdefiniowane w art. 2 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej⁸. Zgodnie z brzmieniem tej regulacji przemoc domowa jest rozumiana jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działania lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej. W dalszej części definicji ustawodawca wymienia przykłady działań lub zaniechań, które mają charakter przemocowy. Należą do nich: narażanie osoby doznającej przemocy domowej na utratę zdrowia, życia lub mienia, naruszenie jej godności, nietykalności cielesnej lub wolności, w tym również seksualnej, działania bądź zaniechania, które mogą powodować szkodę na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, w tym także takie, które wywołują cierpienie lub krzywdę. Jako przemoc ustawodawca wskazał również działania lub zaniechania, które mogłyby ograniczać lub pozbawiać osobę dostępu do środków finansowych albo możliwości podjęcia pracy, lub działania, które uniemożliwiałyby osobie doznającej przemocy uzyskanie samodzielności finansowej, oraz wszelkie akty istotnie naruszające prywatność osoby doznającej przemocy lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, również te przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Włączenie przemocy ekonomicznej w ustawowo zidentyfikowany zakres przemocy domowej jest wypełnieniem postulatów doktryny co do objęcia regulacją ustawową pełnego spektrum działań przemocowych w rodzinie⁹.

W polskim porządku prawnym przemoc w rodzinie jest przestępstwem. Przede wszystkim akt przemocy domowej zostaje zakwalifikowany jako znęcanie się, które jest spenalizowane w art. 207 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny¹⁰. Zgodnie z brzmieniem art. 207 § 1 k.k. znęcanie się rozumiane jest jako znęcanie się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy lub nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny bądź fizyczny. Czy ten jest

⁸ Tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 1673.

⁹ Por. S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2023, s. 121–151.

¹⁰ Tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 383, dalej „k.k.”.

zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Definicję osoby najbliższej odnajdujemy w art. 115 § 11 k.k., stosownie z którym przez osobę najbliższą należy rozumieć małżonka, wstępnych, zstępnych, rodzeństwo, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz jej małżonka, a także osobę pozostającą we wspólnym pożyciu. Jak zauważa M. Mozgawa-Saj, status osoby najbliższej może wynikać ze stosunku formalnoprawnego między osobami, tj. małżeństwo, przysposobienie lub powinowactwo, z więzów krwi, tj. pokrewieństwa, lub ze stosunku faktycznego między ofiarą a sprawcą przemocy, tj. ze wspólnego pożycia¹¹. Zgodnie z orzecznictwem osoba pozostająca we wspólnym pożyciu to osoba pozostająca w związku, co do zasady w takim samym jak związek małżeński (między osobami istnieje więź uczuciowa, gospodarcza oraz finansowa), z tym wyjątkiem, że związek pozbawiony jest węzła prawnego, przewidzianego przez kodeks rodzinny i opiekuńczy¹².

Zjawisko przemocy domowej należy badać w ujęciu interdyscyplinarnym. Jest ono przedmiotem analiz w naukach prawnych i w innych naukach społecznych, np. socjologii, filozofii, i naukach zajmujących się zdrowiem człowieka, np. psychologii, neurologii. Takie podejście może dać odpowiedź na pytanie, w jakich okolicznościach izolacja ofiary od sprawcy jest uzasadniona, a to z kolei powinno warunkować decyzje podejmowane przez organy udzielające interwencji kryzysowej, a w jej ramach działania polegające na izolowaniu sprawcy od ofiary. Jak pisze A.L. Ganley, przemoc można być rozumiana jako zespół atakujących, nadzorujących i kontrolujących zachowań, obejmujących przemoc fizyczną, przemoc seksualną i przemoc emocjonalną. Jest to spójna całość, ciąg zachowań o charakterze zamierzonym i instrumentalnym, których celem jest zniewolenie ofiary, wyeliminowanie jej suwerennych myśli i działań, oraz podporządkowanie jej żądaniom i potrzebom sprawcy¹³. Przemoc polega na dokonywaniu różnych aktów agresji, ale należy zgodzić się z opinią J. Helios i W. Jedleckiej, że tych dwóch pojęć nie należy utożsamiać, gdyż tym, co odróżnia przemoc od agresji, jest wyraźna asymetria sił – ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy. Celem

¹¹ M. Mozgawa-Saj, *Znęcanie się nad osobą najbliższą – aspekt karnoprosesowy*, w: *Znęcanie się*, pod red. M. Mozgawy, Warszawa 2020, s. 498.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 15 III 2007 r., sygn. akt II AKA 24/07, LEX nr 312525.

¹³ A.L. Ganley przytaczana przez A. Lipowską-Teutsch, w: *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*, Warszawa 1998, s. 12.

przemocy jest wyrządzenie ofierze szkody, wywołanie bólu, zadanie cierpienia, poniżenie¹⁴. Jak twierdzi I. Pospiszyl, przemoc to „wszystkie nieprzypadkowe akty naruszające osobistą wolność jednostki, które przyczyniają się do fizycznej albo psychicznej szkody drugiego człowieka i które wykraczają poza społeczne normy wzajemnych kontaktów międzyludzkich”¹⁵. W aspekcie kryminologicznym E. Zielińska definiuje przemoc w rozumieniu wąskim oraz szerokim. W znaczeniu wąskim przemoc ogranicza się wyłącznie do posłużenia się siłą fizyczną w dosłownym znaczeniu, przy wykorzystaniu „naturalnych” zasobów człowieka, np. poprzez kopanie, albo przy pomocy narzędzi wspierających mięśnie człowieka, np. noża lub pałki. Natomiast w szerokim znaczeniu E. Zielińska wskazuje, że przemoc to działania wywierające wpływ nie tylko na płaszczyźnie fizycznej, lecz także w psychice ofiary, zmierzające do wywołania bólu i cierpienia psychicznego¹⁶. Definicje doktrynalne przemocy domowej korespondują więc z treścią regulacji prawnej dotyczącej przeciwdziałania temu zjawisku. Można więc zauważyć, że ustawodawca, projektując wskazane wyżej przepisy, odniósł się do ustaleń wielu dziedzin nauki dotyczących tego problemu.

Faktyczne podejście do zwalczania i przeciwdziałania przemocy powinno być dostosowane do istoty tego zjawiska. Konieczne jest wzięcie pod uwagę zarówno przez ustawodawcę, jak i przez organy wykonujące kompetencje z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej dynamiki procesów przemocowych. Jak zauważa J. Mazur, przemoc domowa jest zjawiskiem cyklicznym, powtarzającym się. Wyróżnia się trzy podstawowe fazy błędnego koła przemocy. Pierwszą fazą jest faza narastającego napięcia, w której dominuje stres, frustracja, słaba komunikacja pomiędzy sprawcą przemocy a ofiarą oraz napięcie emocjonalne. Drugą fazą jest faza gwałtownej przemocy. Między ofiarą a sprawcą dochodzi do kłótni, epizodów afirmacji złości, występują akty przemocy i agresji, a ofiara odczuwa lęk oraz strach. Ostatnią fazą cyklu przemocy jest faza miesiąca miodowego. W tym czasie sprawca przejawia poczucie winy,

¹⁴ J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017, s. 15 i cytowany tam: J. Jabłoński, J. Klusek, W. Hanuszewicz, *Przemoc i jej różnicowane formy*, http://trijar.republika.pl/przem_form.html (dostęp: 26 II 2016).

¹⁵ I. Pospiszyl, *Razem przeciw przemocy*, Warszawa 1999, s. 16, cyt. za: P. Pikora, *Intervencja kryzysowa wobec osób doświadczających przemocy domowej*, „Biuletyn Kryminologiczny” 2022, nr 29, s. 100.

¹⁶ E. Zielińska, *Przemoc ze względu na płeć jako problem społeczny i jako przestępstwo*, w: *Człowiek i agresja. Głosy o nienawiści i przemocy. Ujęcie interdyscyplinarne*, pod red. Ł. Jurasz-Dudzik, Warszawa 2002, s. 81–83.

wyraża żal, skruchę oraz obiecuje poprawę. Każda z faz przemocy może trwać od kilku dni do kilku tygodni. Co ważne, przemoc co do zasady eskaluje, a każdy kolejny akt przemocy w powtarzającym się kole przemocy może stwarzać coraz większe zagrożenie dla zdrowia i życia ofiary¹⁷. Izolacja ofiary od sprawcy już po pierwszym epizodzie przemocy jest efektywnym sposobem przerywania cyklu przemocy. Jednakże należy pamiętać, że – o czym pisze M. Ciesielska – zjawisko przemocy w rodzinie jest opisywane przy pomocy czterech wyznaczników. Należą do nich charakter intencjonalny czynu, nierównomierny rozkład sił w relacji pomiędzy ofiarą a sprawcą, naruszenie przez sprawcę podstawowych dóbr osobistych ofiary, a także naruszenie prawa oraz wywołanie bólu oraz cierpienia u osoby doznającej przemocy¹⁸. W związku z tym przy podejmowaniu decyzji dotyczących izolacji ofiary od sprawcy należy wziąć pod uwagę wskazane przez M. Ciesielską czynniki.

Zgodnie z danymi statystycznymi w przeważającej liczbie aktów przemocy domowej, które mają miejsce, ofiarą przemocy jest kobieta, znajduje tu więc w praktyce potwierdzenie postrzegania mężczyzny jako stereotypowego sprawcy przemocy. Zgodnie z danymi Policji o przemocy w rodzinie za 2023 r. liczba osób doznających przemocy domowej ogółem to 77 832, w tym 51 631 ofiar to kobiety, 9162 to mężczyźni, a 17 039 to osoby małoletnie. Ogólna liczba osób, która stosowała przemoc domową w 2023 r., wyniosła 63 016. W większości przypadków sprawcą przemocy domowej byli mężczyźni – 55 225, liczba kobiet, które dopuściły się przemocy domowej, to 7595, natomiast liczba nieletnich to 197. W roku 2024 nastąpił wzrost liczby osób doznających przemocy domowej ogółem i wyniosła ona aż 86 920. Liczba kobiet, które doznały przemocy domowej, to 50 638, liczba mężczyzn, którzy byli ofiarami przemocy domowej, wyniosła 10 559, natomiast liczba małoletnich ofiar to 25 723. Tak samo jak w 2023 r. w większości przypadków sprawcą przemocy domowej byli mężczyźni – 52 411 przypadków, jednak w roku 2024 wzrosła również liczba kobiet, które dopuściły się przemocy domowej, i wyniosła ona 8124. Co jest istotne, przywołane wyżej statystyki nie obejmują działalności innych podmiotów, które upoważnione są do zwalczania zjawiska przemocy domowej (przedstawicieli ochrony zdrowia, oświaty czy pomocy społecznej), dlatego można podejrzewać, że rzeczywista liczba ofiar oraz

¹⁷ J. Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Warszawa 2002, s. 31–33.

¹⁸ M. Ciesielska, *Rodzaje, formy i cykl przemocy w rodzinie*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2015, nr 12(3), s. 8–9.

sprawców przemocy w rodzinie jest wyższa¹⁹. Kobieta, która doznała przemocy domowej, jest bardzo często narażona na wtórne zranienie wywołane reakcją otoczenia na ujawnienie przemocy. Często próba dochodzenia przez nią sprawiedliwości i uwolnienia się od przemocowca spotyka się z tendencją do racjonalizacji przez otoczenie zachowania sprawcy, obwinianiem ofiary, jak również bagatelizowaniem emocji i przeżyć kobiety²⁰. Podobnie niewłaściwa reakcja organów ścigania może doprowadzić do zjawiska wiktylizacji wtórnej. Wiktylizację wtórną należy rozumieć jako skutki przestępstwa występujące u ofiary pośrednio, których źródłem nie jest czyn zabroniony, lecz niewłaściwe postawy osób z najbliższego otoczenia ofiary oraz przedstawicieli instytucji i systemu wymiaru sprawiedliwości. Powstaje ona w następstwie wiktylizacji pierwotnej. Wiktylizacja wtórna może być efektem stosowania procedur, które w sposób niedostateczny gwarantują ochronę interesów ofiar i ich godności przez instytucje, które z natury swojego funkcjonowania mają za zadanie nieść pomoc ofiarom przestępstw. Jak zauważa E. Bienkowska, bagatelizowanie przeżyć ofiar, traktowanie ich jako świadka lub osobowego środka dowodowego, długie i wielokrotne przesłuchiwanie dotyczące najbardziej intymnych aspektów życia oraz, w wielu przypadkach, zachowania wulgarne i niedostosowane do powagi sytuacji oraz gehenny, jakiej musiała doświadczyć ofiara, w trakcie postępowania karnego to tylko przykłady okoliczności, które składają się na zjawisko wiktylizacji wtórnej. Źródłem zjawiska wiktylizacji wtórnej jest również system wymiaru sprawiedliwości, co w konsekwencji prowadzi do osłabienia zaufania i zwiększenia niechęci do współpracy z nim, nie tylko w poszczególnych jednostkach – ofiarach tego zjawiska, ale również w całym społeczeństwie²¹. Instytucje państwowe, które mają kompetencje, żeby zastosować środki izolacji sprawcy od ofiary przemocy domowej, powinny współpracować z ofiarą i przeprowadzać niezbędne procedury w ramach interwencji kryzysowej w taki sposób, aby ograniczyć ryzyko zaistnienia zjawiska wiktylizacji wtórnej.

¹⁹ Dane Policji o przemocy w rodzinie za 2023 i 2024 rok, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-domowa/50867,Przemoc-domowa-dane-od-2023-roku.html> (dostęp: 14 II 2024).

²⁰ M. Szulik, *O przemocy w rodzinie*, w: *Stop przemocy! Pielęgniarki i położne w obronie krzywdzonych dzieci*, pod red. M. Maruszczak, K. Pinkosz, P. Krusia, Warszawa 2017, s. 22, <https://tinyurl.com/mry36vux> (dostęp: 17 XII 2024).

²¹ E. Bienkowska, *Wiktylizacja wtórna – niepożądany dodatkowy skutek przestępstwa*, w: *Mediacje w społeczeństwie otwartym*, pod red. M. Tabernackiej, R. Raszewskiej-Skałeckiej, Wrocław 2012, s. 86–103.

Skutkami przemocy i nieadekwatnych reakcji oraz postaw społecznych wobec ofiar przemocy domowej mogą być też reakcje somatyczne, których doświadczy ofiara. Może się to wiązać z wystąpieniem u ofiary rozległych problemów zdrowotnych w postaci problemów fizycznych i psychicznych. Jak zauważa M. Dąbkowska, depresja dotyka 47,9% kobiet, które były ofiarami przemocy domowej, a u 78% kobiet początek depresji nastąpił po zaistnieniu u nich PTSD, czyli zespołu stresu pourazowego²². Depresja u ofiar wpływa na obniżenie funkcji poznawczych, wywołuje chroniczne poczucie zagrożenia oraz bezsilność. Na podstawie przeprowadzonych badań przez specjalistów w zakresie psychiatrii wskazuje się, że im wyższy poziom wsparcia okazywany jest kobietom, które doświadczyły przemocy, tym niższy jest poziom depresji u tych kobiet²³. Na podstawie tych danych i spostrzeżeń można wnioskować, że ofiary przemocy domowej wymagają zapewnienia niezbędnej holistycznej pomocy: psychologicznej, psychiatrycznej oraz prawnej, której elementem może być też fakt izolacji sprawcy od jego ofiar. To powinno przyczynić się do zmniejszenia skutków przemocy w danej rodzinie i w efekcie da ofiarom szansę na powrót do normalnego i samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Podsumowując, pomoc w ramach interwencji kryzysowej oraz w przeciwdziałaniu przemocy domowej powinna być traktowana holistycznie, również poprzez zagwarantowanie izolacji ofiary od sprawcy. Jest to konieczne dla zapewnienia komfortowych warunków, w których ofiara będzie w stanie powrócić do dobrostanu emocjonalnego oraz fizycznego, tak aby była w stanie w dalszym ciągu samodzielnie egzystować.

2. Obowiązki Policji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej

Zadania z zakresu gwarancji bezpieczeństwa publicznego oraz ochrony jednostki są realizowane przez państwo – przede wszystkim przez organy administracji publicznej i przez służby powołane na podstawie przepisów prawa.

²² M. Dąbkowska, *Psychiatryczne następstwa przemocy domowej*, „Psychiatria w Praktyce Ogólnolekarskiej” 2005, nr 5(3), s. 106.

²³ M. Makara-Studzińska, A. Madej, *Przemoc wobec kobiet a depresja – Przegląd badań / Violence against women and depression – overview of research*, „Journal of Education, Health and Sport” 2015, nr 5(5), s. 373–388.

Ochrona obywateli i ich grup zapewniona jest w Polsce na poziomie systemowym. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.²⁴ deklaruje w art. 71 uwzględnienie w polityce gospodarczej i społecznej dobra rodziny, w tym przyznaje prawo do szczególnej pomocy za strony władz publicznych rodzinom będącym w trudnej sytuacji społecznej. Występowanie przemocy domowej w rodzinie niewątpliwie oznacza fakt pozostawiania rodziny w trudnej sytuacji społecznej, co z kolei implikuje obowiązek państwa w zakresie wdrożenia adekwatnych procedur pomocowych.

Ponadto zgodnie z art. 47 Konstytucji każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Art. 72 gwarantuje z kolei ochronę praw dziecka i prawo do żądania od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Warto zauważyć, że dorastanie w przemocowej rodzinie w efekcie może mieć skutek demoralizujący, ponieważ dziecko socjalizuje niewłaściwe wzorce postępowania. Izolacja sprawców od ofiar wypełnia więc gwarancje proklamowane w art. 72 Konstytucji. Ponadto w art. 40 ustawy zasadniczej zawarto bezwzględny zakaz stosowania tortur, niehumanitarnego i poniżającego traktowania, a także stosowania kar cielesnych – epizody przemocy domowej mieszczą się w kategoriach wskazanych w tym przepisie. Dlatego też uzasadnione jest stwierdzenie, że Konstytucja RP gwarantuje ochronę i pomoc ofiarom i małoletnim przed jakąkolwiek formą przemocy, również przed przemocą domową. Konstytucyjne regulacje wyznaczają więc aksjologiczne podstawy i zakres regulacji dotyczących zjawiska interwencji kryzysowej.

System interwencji kryzysowej²⁵ w przypadkach przemocy domowej obejmuje działalność takich jednostek i instytucji państwowych,

²⁴ Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej „Konstytucja”.

²⁵ Zgodnie z art. 47 Ustawy z dnia 12 III 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz.U. 2024, poz. 1283 ze zm.) interwencja kryzysowa to zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Interwencja kryzysowa obejmuje natychmiastową specjalistyczną pomoc psychologiczną, a także ewentualnie poradnictwo socjalne lub prawne, a w uzasadnionych sytuacjach schronienie do 3 miesięcy. Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód. Interwencja kryzysowa jest także definiowana w literaturze przedmiotu, w której nazywana jest pierwszą pomocą emocjonalną – ma za zadanie udzielenie wsparcia osobie, której grozi destrukcja fizyczna lub emocjonalna, tak aby ofiara mogła dalej

jak: pomoc społeczna, podmioty ochrony zdrowia i oświaty, gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, które zobowiązane są na podstawie przepisów prawa powszechnie obowiązującego do przeciwdziałania przemocy domowej oraz wspierania osób w kryzysie²⁶. Jednakże kluczową rolę w kwestiach dotyczących izolacji ofiary od sprawcy, a zwłaszcza podejmowania interwencji oraz zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom, odgrywa Policja. W myśl art. 1 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji²⁷ Policja to umundurowana i uzbrojona formacja służąca społeczeństwu, której podstawowym celem jest ochrona bezpieczeństwa ludzi, jest ona ponadto zobowiązana do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Policji zostały przyznane w drodze przepisów szerokie kompetencje i obowiązki w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej oraz zwalczania tego zjawiska, w tym również uprawnienia z zakresu izolacji sprawcy przemocy domowej od ofiary.

Zgodnie z brzmieniem art. 15 ust. 7c ustawy o Policji przez pojęcie interwencji należy rozumieć włączenie się policjantów lub policjanta w tok zdarzenia, w którym doszło do naruszenia norm prawnych, a także podjęcie odpowiednich działań zmierzających do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz realizację przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku prawnego. Interwencja Policji co do zasady ma miejsce na podstawie powiadomienia zgłoszonego bezpośrednio przez ofiarę przemocy domowej lub świadków aktów przemocy domowej, np. sąsiadów. Zgłoszenie podejrzenia przemocy domowej może odbyć się za pośrednictwem numeru alarmowego 112, aplikacji Alarm 112 lub Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „NIEBIESKA LINIA”. Należy

samodzielnie funkcjonować. Interwencja kryzysowa nie może być utożsamiana z terapią. J.L. Greenstone, S.C. Leviton, *Interwencja kryzysowa*, tłum. M. Gajdzińska, Gdańsk 2004, s. 12–18. Do podstawowych etapów interwencji kryzysowej zaliczamy: zapewnienie bezpieczeństwa osobie dotkniętej przemocą domową, zrozumienie sposobu zachowania osoby doświadczającej przemocy, odbudowę bezpieczeństwa psychicznego i uczucia kontroli przez osobę pokrzywdzoną, pobudzenie zasobów indywidualnych oraz społecznych oraz opracowanie planu działania zmierzającego do zmiany. D. Kubacka-Jasiecka, *Interwencja kryzysowa. Pomoc w kryzysach psychologicznych*, Warszawa 2010, s. 351 przytaczana przez P. Pikorę, op. cit., s. 97–126.

²⁶ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Wykonywanie zadań w zakresie interwencji kryzysowej na rzecz osób i rodzin przez powiaty*, KPS.430.004.2021, nr ewid. 23/2021/P/20/042/KPS, Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, Warszawa 2021, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,24457,vp,27203.pdf> (dostęp: 26 IV 2025).

²⁷ Tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 636 ze zm.

pamiętać również, że zgłoszenie może mieć charakter anonimowy, a fakt dokonania powiadomienia w sposób anonimowy nie wpływa na jego rangę. Jedną z podstaw prawnych, na podstawie których Policja realizuje swoje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej i interwencji, jest Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”²⁸. Podjęcie interwencji w przedmiocie przemocy w rodzinie oraz rozpoczęcie procedury „Niebieskie Karty” przez funkcjonariusza Policji nie wymaga zgody osoby lub osób, które zostały dotknięte przemocą domową, ani sprawcy przemocy. Podstawowe obowiązki policjanta w trakcie interwencji, której przedmiotem jest przemoc domowa, zostały wskazane w § 17 tego rozporządzenia i należą do nich m.in.: udzielenie osobie, która doznaje przemocy domowej, niezbędnej pomocy, w tym pierwszej pomocy przedmedycznej oraz organizacja dostępu do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia ofiary, przeprowadzenie z osobą stosującą przemoc domową rozmowy o odpowiedzialności karnej za znęcanie się psychiczne oraz fizyczne nad osobą najbliższą, a także – w razie potrzeby – podjęcie innych czynności, niezbędnych dla ochrony życia, zdrowia i mienia osób doświadczających przemocy domowej, włącznie z zastosowaniem na podstawie odrębnych przepisów w stosunku do osoby stosującej przemoc domową środków przymusu bezpośredniego i zatrzymania. Zgodnie z wynikami kontroli Najwyższej Izby Kontroli (NIK) o przeciwdziałaniu przemocy domowej²⁹ sprawcy, którzy dopuszczali się przemocy domowej, najczęściej, tj. od 45% do 82% sprawców przemocy w rodzinie z założonymi „Niebieskimi Kartami” w kontrolowanych komendach powiatowych Policji, pozostawali pod wpływem alkoholu. Alkohol jako substancja narkotyczna wpływa pobudzająco na cały organizm, w tym również na normalną pracę mózgu. Skutkuje to zmniejszoną zdolnością do kontrolowania swoich emocji oraz wyzwalaniem się agresywnych zachowań, co w rzeczywistości wpływa na bezpieczeństwo nie tylko ofiar przemocy domowej, ale również policjantów oraz na przebieg zdarzeń w trakcie przeprowadzania interwencji w przypadkach przemocy domowej oraz procedury „Niebieskiej Karty”. Dlatego w niektórych przypadkach

²⁸ Dz.U. 2023, poz. 1870.

²⁹ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Przeciwdziałanie przemocy domowej*, LPO.430.6.2024, nr ewid. 101/2024/P/24/080/LPO, Delegatura w Poznaniu, Warszawa 2024, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,30583,vp,33639.pdf> (dostęp: 20 IV 2025).

interwencji konieczne może być zastosowanie przez funkcjonariuszy Policji zatrzymania i środków przymusu bezpośredniego.

Policja jako gwarant porządku publicznego w przypadkach dokonywania czynności zmierzających do izolacji sprawcy od ofiar realizuje więc zadania publiczne, które mają przeciwdziałać przemocy domowej. Dokonywanie tych czynności wymaga takiego sposobu stosowania prawa w danych warunkach, który będzie efektywny zarówno w przypadku indywidualnej rodziny, jak i w kontekście szerszego otoczenia społecznego ofiar i sprawców.

3. Prakseologiczne aspekty dokonania zatrzymania sprawcy przemocy domowej

W trakcie interwencji, dla zapewnienia bezpieczeństwa, funkcjonariusz Policji może zastosować przymus zatrzymania sprawcy domowej, w trybie art. 244 § 1a i § 1b Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego³⁰ albo w trybie art. 15a ustawy o Policji. Jako zatrzymanie należy rozumieć środek przymusu, który polega na krótkotrwałym pozbawieniu wolności osoby przez organy do tego uprawnione na podstawie przepisów prawa. Przymus zatrzymania dokonywany przez organ uprawniony jest odstępieniem od zasady, że o pozbawieniu wolności orzeka wyłącznie sąd³¹. Zatrzymanie ma na celu przede wszystkim zapewnienie bezpieczeństwa ofierze przemocy domowej poprzez izolację sprawcy od ofiary i zapobieżenie eskalacji zjawiska przemocy domowej, które mogłoby w dalszym ciągu zagrażać zdrowiu, a nawet życiu osoby pokrzywdzonej. Zgodnie z art. 244 § 1a k.p.k. funkcjonariusz Policji ma prawo zatrzymać osobę, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że osoba popełniła przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, i zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa z użyciem przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej lub sprawca grozi popełnieniem takiego przestępstwa. Zatrzymanie sprawcy przemocy domowej na podstawie tego przepisu ma charakter fakultatywny, natomiast zatrzymanie sprawcy przemocy domowej na podstawie art. 244 § 1b k.p.k. ma charakter obligatoryjny i ma ono miejsce, jeśli przestępstwo, o którym mowa w art. 244 § 1a

³⁰ Tekst jedn. Dz.U. 2025, poz. 46 ze zm., dalej „k.p.k.”.

³¹ R. Wojtuszek, *O procesowym zatrzymaniu osoby*, „Gazeta Policyjna” 2018, nr 157, <https://tinyurl.com/2s43c64p> (dostęp: 27 IV 2025).

k.p.k., zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu³². Wskazane instytucje prawne mają na celu bezpośrednie zapewnienie ofierze przemocy domowej bezpieczeństwa i izolację od przemocowego partnera. Jednak jak wskazuje S. Spurek, w art. 244 § 1a i § 1b k.p.k. jest mowa o „przestępstwie z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej”, w związku z tym wskazana podstawa prawna ma zapewnić ochronę każdej osobie wspólnie zamieszkującej, zajmującej razem z osobą podejrzaną ten sam lokal mieszkalny, niezależnie od tego, czy jest ona osobą najbliższą³³. W przypadku kiedy sprawcy przemocy domowej nie można jednoznacznie zarzucić popełnienia przestępstwa, to funkcjonariusz Policji może skorzystać z zatrzymania prewencyjnego osoby stosującej przemoc domową, określonego w art. 15a ustawy o Policji, w sytuacji gdy stwarza ona bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego. Funkcjonariusz podejmujący decyzję o zatrzymaniu sprawcy przemocy domowej jest zobowiązany wziąć pod uwagę kryteria wskazane w art. 15a ust. 2 ustawy o Policji, które mają pomóc w ocenie realnej skali zagrożenia życia i zdrowia osoby dorosłej lub dziecka, które doznają przemocy domowej. W ocenie ryzyka, zgodnie z przywołanym wcześniej art. 15a ust. 2 ustawy o Policji, ujmuje się w szczególności: wiek osoby, która doznaje przemocy domowej, niepełnosprawność tejże osoby, dokonanie aktów przemocy fizycznej, również przemocy wobec kobiet w ciąży, dostęp sprawcy przemocy domowej do broni lub niebezpiecznego narzędzia, kierowanie gróźb użycia przemocy ze skutkiem bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia oraz stan osoby stosującej przemoc domową, tj. interwencja jest związana z użyciem lub nadużywaniem przez sprawcę alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych. W dalszym etapie, na podstawie art. 15a ust. 4 ustawy o Policji, funkcjonariusz Policji o dokonaniu zatrzymania niezwłocznie informuje prokuratora oraz właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny, a w przypadku gdy w mieszkaniu zamieszkują również osoby małoletnie, funkcjonariusz Policji informuje także właściwy miejscowo

³² D. Cyma-Końska, *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*, Legionowo 2012, <https://csp.edu.pl/download/6/16751/InterwencjapolicyjनावobecprzemocywrodzynieDCyma-Konskanr76.pdf> (dostęp: 21 IV 2025).

³³ S. Spurek, *Zatrzymanie procesowe w nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, w: eadem, *Izolacja sprawcy od ofiary. Instrumenty przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, Warszawa 2013, LEX/el.

sąd opiekuńczy. Podjęcie przez funkcjonariusza decyzji o zatrzymaniu sprawcy przemocy domowej i jednoczesnej izolacji ofiary przemocy domowej od oprawcy może być kluczowe dla dalszego rozwoju sytuacji, bezpieczeństwa osoby pokrzywdzonej oraz jej zdrowia i życia.

Należy stwierdzić, że jeśli funkcjonariusz Policji w trakcie przebiegu interwencji ocenił stopień zagrożenia życia i zdrowia oraz powziął decyzję o konieczności zastosowania przymusu zatrzymania prewencyjnego lub procesowego, na podstawie wyżej wskazanych podstaw prawnych, konieczne może być również zastosowanie środków przymusu bezpośredniego dla przeprowadzenia skutecznego zatrzymania przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa wszystkim podmiotom partycypującym w interwencji, tzn. osobie doznającej przemocy, osobie stosującej przemoc domową, wobec której dokonywane jest zatrzymanie, oraz funkcjonariuszom Policji.

Cele, zakres oraz zasady stosowania przez funkcjonariusza Policji środków przymusu bezpośredniego określa Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej³⁴. Zgodnie z ustawą użycie środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionego może nastąpić tylko dla realizacji celów określonych w ustawie oraz wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych podmiotu, w którym uprawniony pełni służbę. Istotne jest również, że na podstawie art. 8 u.ś.p.b.b.p. wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego musi nastąpić w sposób niezbędny do osiągnięcia celów użycia, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, z wykorzystaniem środka o możliwie jak najmniejszej dolegliwości, co potwierdza również ugruntowane orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Warto zauważyć, że zarówno sam fakt długotrwałego odizolowania sprawcy od jego ofiar, jak i doraźna pomoc w tym zakresie uzasadniają działanie minimalizujące zagrożenie dla ofiar. Jak zauważa O. Kocaj, Trybunał Konstytucyjny podkreśla konieczność ustalenia, czy w konkretnej sytuacji niezbędna jest ingerencja w prawa i wolności, czy środek, który został zastosowany, dąży do spełnienia celów zamierzonych przez ustawodawcę, istotne jest również, by wybrać środki jak najmniej uciążliwe dla jednostki, lecz jednocześnie wystarczające do spełnienia tych celów³⁵. Środki przymusu bezpośredniego mogą zostać użyte dla m.in. wyegzekwowania

³⁴ Tekst jedn. Dz.U. 2025 poz. 555, dalej „u.ś.p.b.b.p.”.

³⁵ O. Kocaj, *Praktyczne problemy oceny odpowiedzialności karnej za niewłaściwe użycie środków przymusu bezpośredniego*, w: *Użycie broni palnej jako środka przymusu bezpośredniego. Aspekty prawne*, pod red. R. Netczuka, Katowice 2015, s. 276 i 277.

wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez osobę uprawnioną poleceniem, co wynika z art. 11 u.ś.p.b.b.p., np. gdy osobie stosującej przemoc domową zostanie doręczony przez funkcjonariusza Policji nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z ofiarą przemocy domowej, jednak sprawca przemocy odmówi dobrowolnego opuszczenia lokalu, lub dla przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby, np. w sytuacji gdy sprawca przemocy w rodzinie jest pod wpływem środków odurzających lub alkoholu i zachowuje się w sposób agresywny w stosunku do funkcjonariusza Policji lub członków swojej rodziny. Katalog zamknięty środków przymusu bezpośredniego został uregulowany w art. 12 u.ś.p.b.b.p. Znalazły się w nim m.in.: siła fizyczna w postaci obezwładnienia, obrony, ataku i technik transportowych, kajdanki, pas obezwładniający, kaftan bezpieczeństwa, pałka służbowa, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej czy izba izolacyjna. W przypadku epizodu przemocy domowej występuje bezpośrednio zagrożenie życia bądź zdrowia ofiar takiej przemocy, w związku z tym Policja dokonująca interwencji polegającej na odizolowaniu ofiar od sprawców, uwzględniając okoliczności danej sprawy może użyć wskazanych wyżej środków przymusu bezpośredniego.

Izolacja sprawców od ofiar jest ściśle powiązana z uwarunkowaniami kulturowym, co dotyczy także takich zjawisk, jak kultura organizacyjna funkcjonująca w danej jednostce Policji³⁶, a potwierdzają to przytoczone poniżej dane statystyczne. W wynikach pokontrolnych NIK³⁷ wskazano,

³⁶ Kultura organizacji jest pojmowana jako zespół wzorców działania obowiązujących członków danej zbiorowości ludzkiej, które są przekazywane międzypokoleniowo i międzygrupowo. Holenderski socjolog G. Hofstede określał kulturę jako „zaprogramowane umysły” członków danego społeczeństwa oraz działających w nim organizacji, a więc zbiór wzorców kulturowych warunkujących sprawne działanie społeczeństwa i organizacji. W tym znaczeniu kultura jest traktowana jako zmienna niezależna wywierająca wpływ na organizację („organizacja ma kulturę”). G. Hofstede, *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Warszawa 2000, s. 38–41 przytaczany przez A. Chrisidu-Budnik w: A. Chrisidu-Budnik et al., *Nauka organizacji i zarządzania*, Wrocław 2005, s. 440–441.

³⁷ Kontrola objęła 7 ośrodków pomocy społecznej, 7 powiatowych centrów pomocy rodzinie, 7 komend powiatowych Policji, 4 regionalne ośrodki polityki społecznej w latach 2021–2023, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych także przed tym okresem oraz w ramach kontroli doraźnej I/23/001/LPO *Pomoc udzielana ofiarom przemocy domowej w województwie wielkopolskim*, poprzedzającej planową skontrolowano 2 ośrodki pomocy społecznej, 2 powiatowe centra pomocy rodzinie i 2 komendy powiatowe Policji oraz 1 regionalny ośrodek polityki społecznej.

że odsetek sprawców, którzy zostali odseparowani od ofiar przemocy domowej, był bardzo zróżnicowany i wynosił, w zależności od komendy powiatowej Policji, od 0% do 97%, jednak w aż 4 komendach powiatowych Policji wskaźnik ten nie przekroczył 20%. W rzeczywistości oznacza to, że w znacznej liczbie przypadków sprawca przemocy domowej pozostawał w bliskim otoczeniu osoby, która doznała przemocy domowej, i stwarzał w dalszym ciągu realne zagrożenie dla zdrowia i życia ofiary. Niestety, zgodnie z wynikami przeprowadzonej kontroli, w co trzeciej skontrolowanej komendzie powiatowej Policji stwierdzono przypadki odstąpienia od wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, mimo że sporządzony opis interwencji wskazywał na zasadność jej wszczęcia³⁸. Wystąpienie pokontrolne NIK nie pozostawia wątpliwości: mimo że funkcjonariusze Policji dysponują instytucjami prawnymi umożliwiającymi zatrzymanie i izolację sprawcy od ofiary przemocy domowej, to obowiązki, które na nich ciążyą w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, zapewnienia bezpieczeństwa osobie pokrzywdzonej i udzielenia jej niezbędnej pomocy, nie są realizowane w sposób rzetelny oraz wystarczający. Brak skutecznej izolacji sprawcy przemocy domowej od ofiary może prowadzić do eskalacji zjawiska przemocy domowej wobec ofiary i narażenia jej na utratę zdrowia, a nawet życia.

Odsetek izolacji sprawcy od ofiary, zgodnie z przytaczanymi danymi, jest niewielki, tym bardziej niepokojące są również wnioski dotyczące nieterminowego przeprowadzania wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa ofiary przemocy domowej. Te dwa czynniki są niezwykle ważne z uwagi na prakseologiczną prawidłowość wykonywania przepisów o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Funkcjonariusz Policji, zgodnie z § 17 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, podejmuje działania, które mają na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w środowisku domowym, w szczególności składa systematyczne wizyty sprawdzające stan bezpieczeństwa osoby doznającej przemocy domowej, w zależności od potrzeb określonych przez grupę diagnostyczno-pomocową. Na podstawie obecnie obowiązującego stanu prawnego, tj. § 5 ust. 15 oraz § 6 ust. 5 wytycznych Nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 lipca 2024 r. w sprawie wykonywania przez Policjantów niektórych czynności w ramach procedury „Niebieskie

³⁸ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Przeciwdziałanie przemocy domowej*, op. cit.

Karty” oraz w związku z wydawaniem nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu³⁹, pierwsza wizyta sprawdzająca w miejscu zamieszkania osoby, która doznała przemocy domowej, powinna zostać złożona nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania informacji o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” przez podmiot inny niż Policja lub od dnia otrzymania kopii formularza „Niebieska Karta – A”. Dzielnicowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej jest zobowiązany do składania wizyt sprawdzających nie rzadziej niż raz na 30 dni, jeżeli grupa diagnostyczno-pomocowa nie określi częstotliwości wizyt sprawdzających, zgodnie z § 6 ust. 4 wytycznych. Jednakże zgodnie z wystąpieniem pokontrolnym przedstawionym przez NIK w 6 komendach powiatowych Policji na 9, w których została przeprowadzona kontrola, w sposób nieterminowy przeprowadzono wizyty sprawdzające bezpieczeństwo ofiar dotkniętych przemocą w rodzinie. W sumie w 60 przypadkach pierwsze wizyty sprawdzające zostały przeprowadzone po upływie 7 dni⁴⁰ od chwili wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, a opóźnienie wahało się od 5 do nawet 113 dni po upływie terminu, w którym wizyta sprawdzająca powinna mieć miejsce, natomiast w przypadku wizyty monitorującej opóźnienie wynosiło od 2 do 150 dni po upływie terminu.

Ustawowym i jednocześnie podstawowym zadaniem Policji jest zapewnienie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego, a także ochrona życia i zdrowia ludzkiego. Policja jako organ wykonawczy ma kluczowy wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą domową oraz niebagatelne obowiązki w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce – w tym te, które mają związek z realizacją kompetencji w zakresie izolacji sprawcy przemocy od jego rodziny. Funkcjonariusze Policji mają uprawnienia, przyznane w drodze ustaw,

³⁹ Dz.Urz. Komendanta Głównego Policji (KGP) 2024, poz. 39, dalej „wytyczne”.

⁴⁰ W latach 2021–2023, gdy miała miejsce kontrola Najwyższej Izby Kontroli, obowiązywały wytyczne Nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 XII 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz.Urz. KGP 2020, poz. 63), zgodnie z którymi pierwsza wizyta sprawdzająca stan bezpieczeństwa osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, powinna nastąpić nie później niż w terminie 7 dni od dnia wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” lub otrzymania kopii wypełnionego formularza „Niebieska Karta – A”, w przypadku wszczęcia procedury przez podmiot pozapolicyjny (§6 ust. 5 wytycznych).

które mogą w sposób realny zmniejszyć ryzyko eskalacji zjawiska przemocy domowej między sprawcą a ofiarą poprzez zastosowanie izolacji sprawcy. Rzetelność realizacji obowiązków przez funkcjonariuszy Policji, rozumiana w przypadkach przemocy domowej jako adekwatne stosowanie środka izolacji, ma znaczenie nie tylko dla indywidualnych ofiar, lecz także dla ogólnego poczucia bezpieczeństwa w społeczeństwie.

4. Konsekwencje zatrzymania sprawcy przemocy domowej

Osoba stosująca przemoc domową musi mieć świadomość, że dokonanie aktu lub aktów przemocy domowej wiąże się z konsekwencjami na płaszczyźnie zarówno prawnej, w tym karnej, jak i społecznej oraz prywatnej. Prewencja ogólna będzie skuteczna właśnie dzięki swoistemu „próbniemu” wskazaniu sprawcy realnych konsekwencji jego działań. Państwo w takim wypadku okazuje także sprawcom swój autorytet.

Jednakże funkcjonariusze Policji mają obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa nie tylko ofiarom przemocy domowej, ale również sprawcy, co wynika z art. 1 ustawy o Policji. W przypadku gdy sprawca pozostaje w stanie nietrzeźwości oraz stwarza jednocześnie zagrożenie dla siebie i innych bądź zagraża osobom wspólnie z nim zamieszkujących, Policja jest zobowiązana do podjęcia działań zmierzających do ochrony zdrowia i życia oraz zapewnienia bezpieczeństwa sprawcy oraz pokrzywdzonym. Po dokonaniu zatrzymania sprawcy przemocy domowej przez funkcjonariusza Policji, w przypadku gdy sprawca pozostaje pod wpływem alkoholu, uprawniony podmiot może zdecydować o doprowadzeniu takiej osoby do izby wytrzeźwień lub punktu leczniczego zgodnie z art. 40 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁴¹. W razie braku izby wytrzeźwień osoba będąca w stanie nietrzeźwości zgodnie z art. 40 ust. 2 przywołanej ustawy może zostać doprowadzona również do jednostki Policji. Osoba, która została doprowadzona do izby wytrzeźwień lub jednostki Policji, pozostaje w tym miejscu aż do wytrzeźwienia, jednak nie dłużej niż 24 godziny od jej umieszczenia.

W związku z art. 15a ust. 4 ustawy o Policji funkcjonariusze Policji mają obowiązek niezwłocznego poinformowania prokuratora oraz właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny o dokonaniu zatrzymania,

⁴¹ Tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 2151 ze zm.

a jeżeli w mieszkaniu zamieszkują także osoby małoletnie, funkcjonariusz Policji informuje dodatkowo właściwy miejscowo sąd opiekuńczy. Czas zatrzymania został określony w art. 248 k.p.k. i jest on ograniczony do 48 godzin. W tym czasie muszą zostać przeprowadzone czynności, które stanowią przesłanki zatrzymania, prokurator również ma możliwość zastosować środki zapobiegawcze oraz musi zapaść decyzja o ewentualnym skierowaniu wniosku do sądu o zastosowanie wobec sprawcy przemocy domowej tymczasowego aresztowania⁴².

Regulacjami o istotnym znaczeniu i mającymi wpływ na zwiększenie bezpieczeństwa osób dotkniętych przemocą domową są przepisy umożliwiające zastosowanie natychmiastowych środków izolacyjnych. Są to środki izolacyjne o charakterze doraźnym, których obowiązek wprowadzenia wynikał z art. 52 Konwencji antyprzemocowej, w postaci środków prawnych nakazujących sprawcy przemocy domowej, w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia, opuszczenie miejsca zamieszkania ofiary lub osoby zagrożonej na odpowiedni okres oraz zakazujących sprawcy wchodzenia do lokalu zajmowanego przez ofiarę lub osobę zagrożoną lub kontaktowania się z ofiarą lub z osobą zagrożoną. Środki te mogą zostać nałożone przez uprawnione władze, aby zapewnić bezpieczeństwo ofiarom. Do wprowadzenia wskazanych regulacji z aprobatą odniosło się GREVIO w swoim raporcie z 2021 r.⁴³, jednocześnie jednak wskazując niezupełność i wady polskich regulacji⁴⁴. W aktualnym stanie prawnym funkcjonariusze Policji na podstawie art. 15aa ustawy o Policji mają prawo wydać zakaz zbliżania się sprawcy przemocy domowej

⁴² A. Malinowska-Bizon, *Gdy dziecko jest ofiarą. Reakcja organów ścigania na przemoc w rodzinie*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2022, nr 21(1), s. 88–90, <https://dziekokrzywdzone.fdds.pl/index.php/DK/article/viewFile/828/676> (dostęp: 29 IV 2025).

⁴³ GREVIO to działający na mocy art. 66 Konwencji organ składający się z grupy ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, który jest odpowiedzialny za monitorowanie wdrażania przez strony Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Grupa Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO), *Raport GREVIO dotyczący rozwiązań prawnych i innych, służących wdrożeniu postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska) – ocena wyjściowa POLSKA*, GREVIO/Inf(2021)5, Strasbourg 2021, s. 94, https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-02/RAPORT_GREVIO_PL.pdf (dostęp: 2 V 2025).

⁴⁴ Z. Ganczewska, *Natychmiastowa izolacja sprawcy przemocy. Ocena zmiany przepisów, niemal dwa lata po*, Warszawa 2022, <https://hfhr.pl/upload/2022/12/raport-natychmiastowa-izolacja-sprawcy-przemocy.pdf> (dostęp: 2 V 2025).

do zajmowanego mieszkania wspólnie z ofiarą i jego bezpośredniego otoczenia oraz wydać nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Ustawa literalnie posługuje się w stosunku do tych kompetencji Policji odpowiednio określeniami „zakaz” i „nakaz”. W obu tych aktach funkcjonariusz wskazuje również odległość lub obszar od zajmowanego mieszkania wspólnie z ofiarą i sprawca przemocy w rodzinie jest zobowiązany tę odległość zachować. Co istotne, na podstawie art. 15ae ust. 4 ustawy o Policji sprawca przemocy domowej, wobec którego został wydany nakaz opuszczenia mieszkania i zakaz zbliżania się do zajmowanego mieszkania wspólnie z ofiarą, ma prawo zabrać ze sobą przedmioty osobistego użytku i przedmioty niezbędne do wykonywania osobistej pracy zarobkowej lub zwierzęta domowe będące jego własnością niezbędne do codziennego funkcjonowania lub pracy zarobkowej. Gdy osoba pokrzywdzona wyrazi sprzeciw, to przedmioty lub zwierzęta domowe pozostawia się we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub w jego bezpośrednim otoczeniu. Sprawca ma ponadto prawo do zabrania mienia także w terminie późniejszym, z zastrzeżeniem, że może mieć to miejsce tylko jeden raz, wyłącznie w obecności policjanta oraz po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z osobą doznającą przemocy domowej.

Policja może zastosować wobec sprawcy zakaz kontaktowania się lub zakaz zbliżania się do ofiary przemocy domowej lub zakaz wstępu do placówki, np. szkoły, do której uczęszcza osoba pokrzywdzona, lub do miejsca pracy ofiary, zgodnie z art. 15aaa ustawy o Policji, gdy sprawca stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy. Jak uważa W. Kotowski, wyjątkiem jest sytuacja, w której osoba dopuszczająca się przemocy domowej jest w tym miejscu zatrudniona lub pobiera naukę. W takim przypadku organy są również zobowiązane do zagwarantowania braku kontaktu między sprawcą przemocy a jej ofiarą⁴⁵. Wskazane zakazy oraz nakaz mogą zostać wydane w stosunku do sprawcy w sposób łączny oraz są wykonalne natychmiastowo. W sytuacji kiedy doszło do zatrzymania osoby stosującej przemoc domową, funkcjonariusze Policji wydają nakaz, zakaz, zakaz kontaktowania się albo zakaz wstępu do placówek bezpośrednio po zwolnieniu sprawcy, zgodnie z art. 15ab ust. 2 ustawy o Policji. Odpisy ww. nakazu, zakazu, zakazu kontaktowania się albo zakazu wstępu do placówek, zgodnie

⁴⁵ W. Kotowski, *Art. 15(aaa)*, w: idem, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. 5, LEX/el. 2024.

z brzmieniem art. 15ad ustawy o Policji, doręcza się zarówno sprawcy przemocy w rodzinie, jak i osobie pokrzywdzonej przemocą domową. Wskazany nakaz oraz zakazy są wydawane na okres 14 dni, po tym czasie, zgodnie z art. 15ak ustawy o Policji, tracą one moc, chyba że sąd udzielił zabezpieczenia, na podstawie którego zostały przedłużone. Przedmiotowe zakazy oraz nakaz tracą moc również w przypadku, gdy wobec osoby stosującej przemoc został zastosowany środek w postaci aresztu tymczasowego.

Omawiane środki prawne mają za zadanie zapewnienie bezpieczeństwa osobie, która doznała przemocy domowej, oraz poprawę jej dobrostanu w wymiarze fizycznym i emocjonalnym. Środki izolacyjne, które na podstawie kompetencji określonych we właściwych przepisach mogą być stosowane przez funkcjonariuszy Policji, efektywnie i realnie mogą zagwarantować bezpieczeństwo ofierze. Według A. Kucharskiej-Dziedzic najważniejsze jest przerwanie cyklu oraz zjawiska przemocy domowej i zapewnienie bezpieczeństwa osobie pokrzywdzonej, co zdaniem Autorki w sposób skuteczny umożliwiają właśnie procedury izolacji sprawcy przemocy domowej od ofiary. Ponadto ekspertka podkreśla, że brak jest analogii lub schematów w częstotliwości korzystania z przepisów dotyczących izolacji sprawcy od ofiary przez funkcjonariuszy Policji, co w rzeczywistości może zależeć po prostu od stosunku samego kierownictwa komend wojewódzkich oraz powiatowych do procedury⁴⁶. Należy wnioskować, że liczba i częstotliwość podejmowania decyzji przez funkcjonariuszy Policji o izolacji sprawcy od ofiary przemocy domowej lub jego zatrzymaniu może być również zależna od ustalonej „wewnętrznej polityki” komend Policji lub subiektywnej oceny funkcjonariuszy.

Konsekwencje zatrzymania sprawcy przemocy domowej i jego izolacji od ofiary czy ofiar widoczne są więc w odniesieniu do sprawców, do ofiar i do ich otoczenia społecznego, zarówno w aspekcie długoterminowym, jak i doraźnym.

⁴⁶ Wywiad z Anitą Kucharską-Dziedzic, w: K. Paszko, *Problem nieefektywności stosowania regulacji prawnych w zakresie izolacji sprawcy przemocy domowej od ofiar*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne” 2023, nr 44, s. 25–26, <https://repozytorium.uni.wroc.pl/dlibra/publication/149424/edition/139883/problem-nieefektywnosci-stosowania-regulacji-prawnych-w-zakresie-izolacji-sprawcy-przemocy-domowej-od-ofiar-paszko-katarzyna-orcid-0000-0002-2572-2283> (dostęp: 29 IV 2025).

Podsumowanie

System przeciwdziałania przemocy domowej, działający w ramach aktualnie obowiązujących norm prawa w Polsce, pozwala na skuteczne zapewnienie bezpieczeństwa osobie dotkniętej przemocą domową m.in. poprzez izolację sprawcy przemocy domowej od ofiary. Przepisy wydają się adekwatne do potrzeb społecznych, co ma związek także z istotą zjawiska przemocy domowej i utrwalonej społecznej praktyki reakcji na nie. Niemniej na poziomie organizacji pracy Policji konieczne jest podejmowanie działań mających na celu zwiększenie zaangażowania funkcjonariuszy Policji w realizację jej obowiązków prawnych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w zakresie właściwej oceny sytuacji i skali zagrożenia, oraz wykształcenie się powszechnej praktyki w zakresie stosowania środków izolacyjnych dla przerwania cyklu przemocy i zapewnienia bezpieczeństwa. To z kolei oznacza konieczność wprowadzenia odpowiednich szkoleń w ramach struktur Policji. Szkolenia te powinny dotyczyć przede wszystkim zjawiska dynamiki przemocy domowej i profilu społecznego oraz stypizowanych strategii sprawcy, wiktyimizacji i wiktyimizacji wtórnej, specyfiki reagowania ofiar przemocy i stosowanych przez nie strategii funkcjonowania w przemocowej rodzinie, takich chociażby jak syndrom wyuczzonej bezradności⁴⁷, syndrom sztokholmski⁴⁸ i innych.

⁴⁷ Wyuczona bezradność to stan, w którym organizm człowieka nie jest w stanie uniknąć nieprzychylnych bodźców, nawet jeżeli obiektywnie da się ich uniknąć. Podstawą tego stanu jest nauczanie się, że nie da się kontrolować sytuacji. Ofiary syndromu wyuczzonej bezradności wykazują różne objawy, które zagrażają ich zdrowiu psychicznemu i fizycznemu. Syndrom wyuczzonej bezradności charakteryzuje się zaniedbaniem zdrowia – życiem w przekonaniu, że i tak ofiara nie ma nad nim kontroli, ogólnym poczuciem bezradności, zakłóceniami emocjonalnymi (biernością bądź agresją), niskim poczuciem własnej wartości. Ofiary przemocy domowej uczą się z czasem, że bez względu na to, co robią, to zawsze pozostaną bezradne wobec sprawców przemocy. N. Kocur, *Wyuczona bezradność: czym jest i jak pomóc*, Pokonaj Lęk, 24 VIII 2023, <https://pokonajlek.pl/wyuczona-bezradnosc/#wyuczona-bezradnosc-w-zwiazkach-i-przemoc-domowa> (dostęp: 3 VII 2025).

⁴⁸ Syndrom sztokholmski to mechanizm przetrwania, który pojawia się w sytuacjach skrajnie traumatycznych, np. u osób wykorzystanych seksualnie, w sytuacji uprowadzenia lub w związkach miłosnych charakteryzujących się dominacją jednego z partnerów. Objawy syndromu sztokholmskiego to m.in. pozytywne uczucia ofiary wobec sprawcy, zrozumienie przez ofiarę motywów zachowania sprawcy i podzielenie jego poglądów, pomocne zachowania ofiary względem sprawcy lub negatywne uczucia ofiary wobec rodziny i osób próbujących ją ratować. Ofiara, która doświadcza syndromu sztokholmskiego, uważa, że jej życie zależy tylko od dobrej woli sprawcy przemocy, nie dostrzega

Działanie Policji i innych organów państwa i instytucji pozarządowych, adekwatne do trudnej sytuacji życiowej ofiary przemocy domowej, oraz udzielenie jej pomocy w ramach interwencji kryzysowej może przywrócić ofierze jej suwerenność oraz sprawczość. Konieczne są też działania resocjalizacyjno-terapeutyczne wobec sprawców, gdyż – jak zauważono powyżej – przemoc domowa jest często wynikiem dysfunkcji psychologicznych i społecznych sprawcy. Jest to niezbędne dla zapewnienia efektywności systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz dla redukcji epizodów przemocy, do których dochodzi w polskim społeczeństwie. Jak więc widać, problem efektywności instytucji prawnej izolacji sprawcy od ofiary czy ofiar dotyczy raczej kwestii odpowiedniej praktyki stosowania prawa, a nie samej regulacji prawnej, którą należy ocenić pozytywnie. Przytoczone wyżej statystyki z lat ubiegłych wskazują na utrzymujący się poziom przemocy domowej w Polsce, jednak w roku 2024 doszło do wzrostu liczby ofiar przemocy domowej, co może prowadzić do konkluzji o niewystarczającym podejmowaniu działań przez podmioty uprawnione w aspekcie przeciwdziałania przemocy domowej. Odpowiednia ocena sytuacji, udzielenie wsparcia w ramach interwencji kryzysowej oraz izolacja sprawcy od ofiary to składowe efektywnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej. Aktualny stan prawny zapewnia więc instytucje prawne, które mogą realnie zagwarantować bezpieczeństwo osobie pokrzywdzonej oraz udzielić jej wsparcia w powrocie do normalnego i samodzielnego funkcjonowania. Rzetelność działania funkcjonariuszy publicznych zaangażowanych w system interwencji kryzysowej powinna być wsparta odpowiednim poziomem finansowania ze środków publicznych, z których należy zapewnić pokrycie kosztów utrzymania schronisk dla ofiar, a w zakresie samej izolacji sprawców, także koszty utrzymania osadzonych sprawców przemocy domowej i ich resocjalizacji.

W demokratycznym państwie prawnym, jakim zgodnie z art. 2 Konstytucji RP jest nasz kraj, władze publiczne powinny być świadome, że podczas wykonywania konkretnych regulacji ustawowych określających

żadnej możliwości ucieczki oraz często jest ona izolowana od perspektyw odmiennych od perspektywy sprawcy. W przemocowych związkach miłosnych osoba stosująca przemoc usprawiedliwia swoje zachowania swoimi słabymi stronami, np. trudnym dzieciństwem, wyzwalając w ten sposób w ofierze współczucie i chęć zrozumienia. A. Błoch-Gnych, *Syndrom sztokholmski w relacjach międzyludzkich*, Niebieska Linia, 31 VIII 2010, <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/syndrom-sztokholmski-w-relacjach-miedzyludzkich> (dostęp: 3 VII 2025).

zadania publiczne, jak w przypadku izolacji sprawcy od ofiar, warto korzystać z siły społeczeństwa obywatelskiego zorganizowanego, a przy tym wyspecjalizowanego w ramach konkretnych instytucji pozarządowych⁴⁹. Z racji tego, że przemoc domowa jest problemem społecznym, państwo w tym zakresie powinno podejmować działania włączające potencjał społeczny. Działania Policji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej powinny być podejmowane w holistycznie pojmowanym systemie interwencji kryzysowej angażującej zarówno struktury porządkowe, jak i jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty trzeciego sektora.

BIBLIOGRAFIA

- Antolak-Szymańska J., *Zabezpieczenie przed przemocą wspieraną technologiami*, Niebieska Linia, b.d., www.niebieskalinia.info/baza-wiedzy/jak-sobie-pomoc/zabezpieczenie-przed-przemoca-wspierana-technologiami/ (dostęp: 2 V 2025).
- Bieńkowska E., *Wiktymizacja wtórna – niepożądany dodatkowy skutek przestępstwa*, w: *Mediacje w społeczeństwie otwartym*, pod red. M. Tabernackiej, R. Raszewskiej-Skałeckiej, Wrocław 2012, s. 86–103.
- Błaś A., *Administracja publiczna w państwie prawa*, w: *Administracja publiczna*, pod red. J. Bocia, Wrocław 2003, s. 32–40.
- Błoch-Gnych A., *Syndrom sztokholmski w relacjach międzyludzkich*, Niebieska Linia, 31 VIII 2010, <https://www.niebieskalinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/syndrom-sztokholmski-w-relacjach-miedzyludzkich> (dostęp: 3 VII 2025).
- Chrisidu-Budnik A. et al., *Nauka organizacji i zarządzania*, Wrocław 2005.

⁴⁹ Przykładem przedsięwzięcia angażującego instytucję pozarządową i potencjał społeczny dla minimalizowania zjawiska przemocy domowej jest funkcjonowanie Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, które powstało w 1995 r. z inicjatywy Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Obecnie Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” jest prowadzone przez Stowarzyszenie na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” na zlecenie Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom oraz finansowane ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025. Do zadań Pogotowia należy m.in. obsługa i prowadzenie ogólnopolskiego telefonu dla ofiar przemocy w rodzinie, prowadzenie poradni e-mailowej, interwencje w sprawach przemocy w rodzinie, prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej dotyczącej zjawiska przemocy domowej, prowadzenie baz danych o zjawisku przemocy w rodzinie w Polsce oraz o placówkach i instytucjach oraz możliwościach uzyskania pomocy na obszarze całego kraju, a także udzielanie konsultacji dla osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, przedstawicieli służb, instytucji i organizacji pozarządowych. Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, <https://niebieskalinia.info/o-nas/historia/> (dostęp: 2 VII 2025).

- Ciesielska M., *Rodzaje, formy i cykl przemocy w rodzinie*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy” 2014, nr 12(3), s. 7–16.
- Cyma-Końska D., *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*, Legionowo 2012, [https://csp.edu.pl/download/6/16751/Interwencjapolicyjनावेबेप्रमो-
cywrodzinieDCyma-Konskanr76.pdf](https://csp.edu.pl/download/6/16751/Interwencjapolicyjनावेबेप्रमो-
cywrodzinieDCyma-Konskanr76.pdf) (dostęp: 21 IV 2025).
- Dąbkowska M., *Psychiatryczne następstwa przemocy domowej*, „Psychiatria w Praktyce Ogólnolekarskiej” 2005, s. 103–108.
- Dyjakon D., *Diagnoza i psychoterapia sprawców przemocy domowej. Bezpieczeństwo i zmiana*, Warszawa 2014.
- Ganczewska Z., *Natychnmiastowa izolacja sprawcy przemocy. Ocena zmiany przepisów, niemal dwa lata po*, Warszawa 2022. [https://hfhr.pl/upload/2022/12/rapor-
t-natychnmiastowa-izolacja-sprawcy-przemocy.pdf](https://hfhr.pl/upload/2022/12/rapor-
t-natychnmiastowa-izolacja-sprawcy-przemocy.pdf) (dostęp: 2 V 2025).
- Greenstone J.L., Leviton S.C., *Interwencja kryzysowa*, tłum. M. Gajdzińska, Gdańsk 2004.
- Grupa Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO), *Raport GREVIO dotyczący rozwiązań prawnych i innych, służących wdrożeniu postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska) – ocena wyjściowa POLSKA*, GREVIO/Inf(2021)5, Strasbourg 2021, [https://bip.brpo.
gov.pl/sites/default/files/2022-02/RAPORT_GREVIO_PL.pdf](https://bip.brpo.
gov.pl/sites/default/files/2022-02/RAPORT_GREVIO_PL.pdf) (dostęp: 2 V 2025).
- Helios J., Jedlecka W., *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017.
- Kocaj O., *Praktyczne problemy oceny odpowiedzialności karnej za niewłaściwe użycie środków przymusu bezpośredniego*, w: *Użycie broni palnej jako środka przymusu bezpośredniego. Aspekty prawne*, pod red. R. Netczuka, Katowice 2015, s. 275–290.
- Kocur N., *Wyuczona bezradność: czym jest i jak pomóc*, PokonajLęk, 24 VIII 2023, [https://pokonajlek.pl/wyuczona-bezradnosc/#wyuczona-bezradnosc-w-zwiazkach-
i-przemoc-domowa](https://pokonajlek.pl/wyuczona-bezradnosc/#wyuczona-bezradnosc-w-zwiazkach-
i-przemoc-domowa) (dostęp: 3 VII 2025).
- Kotowski W., Art.15(*aaa*), w: W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, wyd. 5, LEX/el. 2024.
- Lipowska-Teutsch A., *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*, Warszawa 1998.
- Makara-Studzińska M., Madej A., *Przemoc wobec kobiet a depresja – Przegląd badań / Violence against women and depression – overview of research*, „Journal of Education, Health and Sport” 2015, nr 5(5), s. 373–388.
- Malinowska-Bizon A., *Gdy dziecko jest ofiarą. Reakcja organów ścigania na przemoc w rodzinie*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2022, nr 21(1), s. 77–109.
- Mazur J., *Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość*, Warszawa 2002.
- Mozgawa-Saj M., *Znęcanie się nad osobą najbliższą – aspekt karnoprosesowy*, w: *Znęcanie się*, pod red. M. Mozgawy, Warszawa 2020, s. 495–508.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Przeciwdziałanie przemocy domowej*, LPO.430.6.2024, nr ewid. 101/2024/P/24/080/LPO, Delegatura w Poznaniu, Warszawa 2024, [https://www.nik.gov.pl/plik/id,30583,vp,33639.
pdf](https://www.nik.gov.pl/plik/id,30583,vp,33639.
pdf) (dostęp: 20 IV 2025).

- Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Wykonywanie zadań w zakresie interwencji kryzysowej na rzecz osób i rodzin przez powiaty*, KPS.430.004.2021, nr ewid. 23/2021/P/20/042/KPS, Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny, Warszawa 2021, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,24457,vp,27203.pdf> (dostęp: 26 IV 2025).
- Paszko K., *Problem nieefektywności stosowania regulacji prawnych w zakresie izolacji sprawcy przemocy domowej od ofiar*, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne” 2023, nr 44, s. 13–29.
- Pikora P., *Interwencja kryzysowa wobec osób doświadczających przemocy domowej*, „Biuletyn Kryminologiczny” 2022, nr 29, s. 97–126.
- Spurek S., Art. 3, w: *Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Komentarz*, pod red. E. Bieńkowskiej, L. Mazowieckiej, wyd. 2, Warszawa 2024, s. 53–68.
- Spurek S., *Izolacja sprawcy od ofiary. Instrumenty przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, Warszawa 2013.
- Spurek S., *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz*, wyd. 6, Warszawa 2023.
- Szulik M., *O przemocy w rodzinie*, w: *Stop przemocy! Pielęgniarki i położne w obronie krzywdzonych dzieci*, pod red. M. Maruszczak, K. Pinkosz, P. Krusia, Warszawa 2017, s. 15–23, <https://tinyurl.com/mry36vux> (dostęp: 17 XII 2024).
- Wojtuszek R., *O procesowym zatrzymaniu osoby*, „Gazeta Policyjna” 2018, nr 157, <https://tinyurl.com/2s43c64p> (dostęp: 27 IV 2025).
- Woźniakowska-Fajst D., *Stalking i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2019.
- Woźniakowskiej-Fajst D., *Stalking jako forma przemocy w bliskich związkach*, Niebieska Linia, 21 IX 2021, www.niebieskaLinia.pl/aktualnosci/aktualnosci/stalking-jako-forma-przemocy-w-bliskich-zwiazkach (dostęp: 13 II 2025).
- Zielińska E., *Przemoc ze względu na płeć jako problem społeczny i jako przestępstwo*, w: *Człowiek i agresja. Głosy o nienawiści i przemocy. Ujęcie interdyscyplinarne*, pod red. Ł. Jurasz-Dudzik, Warszawa 2002, s. 81–83.

